

Stichting Burgercomité Haren

p/a Rijksstraatweg 23,
9752 AA Haren
06 22473694

Aan de leden van Provinciale Staten
statengriffie@provinciegroningen.nl

Evaluatie herindeling gemeente Haren

Haren, 28 juni 2021

Geachte leden van Provinciale Staten,

Samenvatting

Vandaag is het precies vijf jaar geleden dat GS bij de burgers van Haren en hun vertegenwoordigers in de gemeenteraad iedere hoop op behoud van zelfstandigheid van hun gemeente in de grond boorden. Het verbeterplan *Beterr Haren* dat het gemeentebestuur samen met burgers had voorbereid en op 15 juni 2016 nog had aangescherpt, bleek door GS niets eens beoordeeld te zijn. Nog voordat toenmalig gedeputeerde Brouns het verbeterplan had gezien, stond voor hem al vast dat Haren niet zelfstandig kon blijven.¹ Samenvoeging met Groningen en Ten Boer was volgens GS in het belang van de inwoners van Haren. Dat die inwoners daar in ruime meerderheid zelf heel anders over dachten, zoals zij bij de in maart 2014 gehouden gemeenteraadsverkiezing en burgerraadpleging duidelijk hadden aangegeven, en dat de gemeenteraad van Haren op 15 juni 2016 had geoordeeld dat die samenvoeging niet in het belang van de inwoners van Haren was, werd door GS volledig genegeerd.

Nu we vijf jaar verder zijn, is het voor veel inwoners van Haren heel duidelijk dat destijds door GS een historische vergissing is begaan en de spelregels voor herindeling, waaronder algemene beginselen van behoorlijk bestuur, ernstig zijn geschonden. Deze herindeling heeft veel inwoners heel veel pijn gedaan. Zeker nu zij hebben ervaren hoe slecht Groningen er financieel voor stond en nog steeds staat en hoe het gemeentebestuur omgaat met wat voor de inwoners van Haren belangrijk is, staat voor hen wel vast: de provincie Groningen heeft de burgers van de gemeente Haren groot onrecht aangedaan. Willens en wetens heeft de provincie hun hetzelfde aangedaan als ruim 50 jaar geleden de burgers van Hoogkerk is overkomen. Zoals de toenmalige gemeentesecretaris van Hoogkerk, de heer Bijleveld, in 1996, d.i. 27 jaar na de annexatie door Groningen, zei, was die pijn bij veel inwoners nog steeds niet verdwenen.² De wijze waarop het gemeentebestuur van Groningen vanaf 1969 met de inwoners van Hoogkerk is omgegaan, verschilt niet wezenlijk van hoe het nu met de inwoners van Haren omgaat. Het gemeentebestuur is geïnteresseerd in het geld van de inwoners en het grondgebied van de (voormalige) gemeente Haren, niet in de inwoners zelf. Ook de annexatie van Hoogkerk werd nodig geacht voor Groot-Groningen.

Veel burgers van Haren vragen zich nog steeds af waaraan zij het te danken hebben dat zij door het provinciebestuur zo anders zijn behandeld dan de burgers van de gemeenten Pekela, Stadskanaal en Veendam? Tegenover hen hebben GS zich wel gehouden aan hun eigen besluit dat geen enkele gemeente zou worden gedwongen tot een herindeling, als daarvoor bij de betrokken gemeente geen draagvlak was. De burgers van Haren hebben er na vijf jaar recht op dat hun eindelijk eerlijk wordt verteld waarom de provincie als een almachtige overheid tegenover hen is gaan staan en hen met list en bedrog heeft toegespeeld aan een gemeente die haar financiën niet op orde heeft en qua bestuurscultuur, prioriteiten

¹ Interview met oud-gedeputeerde Brouns in *Haren de Krant*, maart 2021.

² Ontleend aan uitzending van OOG TV op 25 juni 2021.

en werkwijzen zo ver af staat van wat voor de inwoners en ondernemers van Haren het wonen en werken in Haren, in samenspel met het gemeentebestuur en de ambtelijke organisatie, zo aangenaam maakte. Daarom wendt het bestuur van de Stichting Burgercomité Haren zich, in het belang van die inwoners, tot de leden van provinciale staten met het dringende verzoek ervoor te zorgen dat nu eindelijk door het college open kaart wordt gespeeld en aan de inwoners van Haren de waarheid wordt verteld.

Brief van GS d.d. 28 juni 2016

Op 28 juni 2016 liet het college van gedeputeerde staten aan B&W en de raad van Haren weten van oordeel te zijn dat het in het belang was van de inwoners van de gemeente Haren dat hun gemeente werd samengevoegd met de gemeenten Groningen en Ten Boer. Weliswaar voelden GS zich aangesproken door het door een ruime meerderheid van de burgers en de gemeenteraad van Haren *“gewenste perspectief van een zelfstandig Haren, als een gemeente die dicht bij haar inwoners staat, waar vanuit een actiegerichte aanpak korte lijnen zijn tussen inwoners, organisaties en bedrijven en de gemeente en waar betrokken burgers zich inzetten voor de gemeenschap (burgerkracht)”*. Maar voor het college woog zwaarder dat moest worden voorkomen dat de inwoners en bedrijven zouden worden geconfronteerd met de ingrijpende gevolgen van bezuinigingen en lastenverhogingen ter verbetering van het kwetsbare financiële perspectief van een zelfstandig blijvende gemeente Haren. Dit wilden GS niet op hun geweten hebben, zoals namens het college gedeputeerde Brouns op 30 juni 2016 de gemeenteraad van Haren verzekerde. Volgens GS zouden de inwoners en bedrijven van de gemeente Haren beter af zijn bij een nieuw te vormen gemeente Groningen, die "financieel robuust is en beschikt over de organisatiekracht om burgerkracht te organiseren, sociale cohesie te stimuleren en maatwerk te leveren op diverse schaalniveaus”.

Financieel robuust

Inmiddels zijn we vijf jaar verder. Hoe financieel robuust de gemeente Groningen is, hebben de inwoners, ondernemers en sportclubs van de voormalige gemeente Haren (hierna: Haren) ervaren. Op de datum van herindeling (1 januari 2019) stond van alle 100.000-plus gemeenten de gemeente Groningen op de onderste plaats, met een door BDO gegeven rapportcijfer 4. De in het verbeterplan *Beterr Haren* voorziene lastenverhogingen voor zeven jaar waarvoor de inwoners en ondernemers van Haren moesten worden behoed, vallen in het niet bij de lastenverhogingen waarmee zij in de periode 2019-2021 zijn geconfronteerd en, zoals het nu lijkt, tot in lengte van jaren geconfronteerd zullen blijven worden. Het valt op dat het provinciaal bestuur zich muisstil houdt. Was de in 2016 geuite zorg over bezuinigingen en lastenverhogingen voor de inwoners en ondernemers van Haren wel zo oprecht als GS de raad en de burgers van Haren en Provinciale Staten wilden doen geloven?

Inwoners en ondernemers van Haren voelen zich verraden, want bedrogen door hun provinciebestuur. Het lijkt geen twijfel dat het voor GS geen verrassing kan zijn geweest dat de burgers van Haren na de herindeling veel meer lokale lasten zouden moeten betalen dan ingeval de gemeente Haren was blijven bestaan. GS wisten immers heel goed hoe slecht de gemeente Groningen er financieel voorstond. Inmiddels kan worden vastgesteld dat GS in 2016-2018 de slechte staat van de financiën van Groningen zorgvuldig hebben verzwegen tegenover de burgers van Haren, de leden van Provinciale Staten, de minister van BZK en het parlement. Was dat ook de reden waarom GS tijdens het open overleg (voorjaar 2016) geen onderzoek naar de financiële positie van de gemeente Groningen hebben laten verrichten en evenmin een herindelingsscan van het financiële perspectief van de beoogde nieuwe gemeente hebben laten maken? Volgens het *Handboek gemeentelijke herindeling* van het ministerie van BZK was er, gezien de financiële positie van Groningen, juist alle reden geweest om die onderzoeken te doen. Dat in de plaats daarvan wel het zoveelste onderzoek naar de financiële positie van Haren werd verricht, kan maar één reden hebben gehad: GS hadden een argument nodig om Groningen aan een melkkoe te helpen: de inwoners en ondernemers, het grondgebied en de bezittingen van de gemeente Haren.

Burgerkracht organiseren

De door GS zo gewaardeerde burgerkracht die de gemeente Haren kenmerkte, is met de opheffing van de gemeente Haren sterk afgenomen. Het gemeentebestuur van Groningen heeft vanaf het begin laten merken geen boodschap te hebben aan de burgers van Haren. Zij moeten maximaal bijdragen aan het terugdringen van de financiële tekorten van de stad, waarvoor zij niet verantwoordelijk zijn, en zich verder alles laten welgevalen wat het gemeentebestuur wil. Wat er in Haren wel of niet gebeurt, wordt in de stad bepaald, veelal zonder eerst te luisteren naar de burgers en zoveel mogelijk aan te sluiten bij wat er in de dorpen van Haren leeft. Het meest sprekende voorbeeld hiervan is het overvallen van de inwoners van de voormalige gemeente Haren met het concrete voornemen van de gemeente om delen van het uiterst waardevolle landelijke gebied van de voormalige gemeente Haren beschikbaar te stellen voor het installeren van zonneparken.

Bestuurders van sportverenigingen zien zich geconfronteerd met voor Harense begrippen absurde lastenverzwaringen en beperking van mogelijkheden om met behulp van vrijwilligers eigen inkomsten te verwerven uit de kantine en inzameling van oud papier. Burgerkracht organiseren is vooral bottom-up handelen, niet top-down. Telkens beseffend dat de overheid er is voor de burgers, niet andersom. Zolang die cultuuromslag binnen de gemeentelijke organisatie niet plaatsvindt, zullen bestuur en burgers blijven botsen. Dit geldt overigens evenzeer voor de inwoners van de voormalige gemeente Ten Boer en andere delen van de gemeente Groningen. Het Dagblad van het Noorden en OOG TV laten dit telkens weer zien.

Tekenend voor de instelling van het gemeentebestuur is de wijze waarop het omgaat met de afspraken gemaakt in de *Bestuursovereenkomst herindeling gemeenten Groningen-Ten Boer-Haren*, ten behoeve van de inwoners van de op te heffen gemeente Haren. Op gezag van de provincie verzekerde minister Ollongren op 17 april 2018 de Tweede Kamer tijdens de mondelinge behandeling van het herindelingswetsvoorstel dat de bestuursovereenkomst “precies aangeeft waar mensen straks op kunnen rekenen. Iedereen zal de bestuurders ook houden aan die overeenkomst.” Naar aanleiding van de vele protesten tegen het niet-nakomen van de afspraak over behoud van Diftar in Haren en de bezwaarschriften tegen de forse verhoging van de afvalstoffenheffing heeft het gemeentebestuur laten weten dat het college en de raad niet zijn gebonden aan de bestuursovereenkomst. Door als gemeentebestuur zo te laten blijken geen boodschap te hebben aan de zelf gemaakte afspraken in het belang van de burgers van Haren, ondermijnt het gemeentebestuur de belangrijkste voorwaarde voor burgerkracht: vertrouwen van de burgers in hun gemeentebestuur.

Het valt op dat het provinciebestuur, dat afsluiting van een bestuursovereenkomst voor de inwoners van de op te heffen gemeenten zo belangrijk vond, zich stilhoudt nu blijkt hoe het gemeentebestuur denkt over de verbindendheid van deze overeenkomst. Waarom laat het provinciebestuur de burgers van Haren in de steek?

Sociale cohesie organiseren

Sinds de herindeling hebben de burgers van de dorpen in Haren niet gemerkt dat het gemeentebestuur belang hecht aan sociale cohesie. Er zijn geen initiatieven ondernomen om verandering te brengen in de negatieve beeldvorming bij een deel van de bevolking van de stad over de inwoners van Haren. Ook de wijze waarop door wethouders, raadsleden en ambtenaren over Haren wordt gesproken, getuigt niet van een wens om de inwoners van Haren het gevoel te geven dat zij er ten volle bij horen. Dat het college en de raad niet bereid zijn tegemoet te komen aan de in dorpen van Haren en Ten Boer breed levende wens de in 2019 ingevoerde hondenbelasting af te schaffen, bevordert sociale cohesie evenmin.

Evenmin zijn vanuit het gemeentebestuur initiatieven genomen gericht op “het herstellen van de verhoudingen”, wat burgemeester Den Oudsten aankondigde in een interview met *Haren de Krant* op 11 juli 2018; hierbij doelend op de pijn en woede die het herindelingsproces in Haren heeft aangericht. Dat zijn opvolger in een televisie-uitzending van Pointer (22 februari 2021) liet blijken dat hij zich niet veel

kon voorstellen bij de opvatting van veel inwoners van Haren dat de herindeling een overname is geweest, en zei dat Groningen veel achterstallig onderhoud moet verrichten, is in Haren bepaald niet ervaren als een bijdrage aan sociale cohesie.

Maatwerk op verschillende schaalniveaus

Tot op heden is de inwoners en ondernemers van Haren niets gebleken van het door de provincie in het vooruitzicht gestelde maatwerk. Er is slechts één maat: de (stad) Groningse maat. Tekenend hiervoor is harmonisatie van belastingverordeningen. Met uitzondering van de rioolheffing zijn de in Groningen reeds bestaande belastingen, heffingen en precariorechten met bijbehorende tarieven inmiddels ook van toepassing verklaard op Haren en Ten Boer. Ook de wijze van werken, zoals die vóór de herindeling in Groningen gangbaar was, is na de herindeling voor alle delen van de gemeente van toepassing verklaard. Zonder dat zorgvuldig is onderzocht of dit wel steeds zo passend was. Met als gevolg dat de in de gemeente Haren zo gewaardeerde menselijke maat in veel opzichten verloren is gegaan. Hierbij speelt ook een rol dat de herindeling niet gepaard is gegaan met het veranderen van de gemeente Groningen van een echte stadse gemeente, waar stadse zaken de agenda domineren, naar een gemeente met zowel stad als dorpen en platteland, die volgens burgemeester den Oudsten nodig was. “We zullen als bestuurders ons op die mix moeten richten”, aldus burgemeester in het genoemde interview. Volgens de interviewer zegt Den Oudsten daarmee, dat de fusie niet enkele het ‘groter maken’ van Groningen is, maar dat die ook gevolgen heeft voor de denkwijze van ambtenaren en politici.

Tot nu toe hebben de burgers van Haren hier weinig van gemerkt.

Het is tijd voor het eerlijke verhaal

Waarom hebben de burgers van Haren het te danken dat zij door het provinciebestuur zo anders zijn behandeld dan de burgers van de gemeenten Pekela, Stadskanaal en Veendam? Tegenover hen hebben GS zich wel gehouden aan hun eigen besluit dat geen enkele gemeente zou worden gedwongen tot een herindeling, als daarvoor bij de betrokken gemeente geen draagvlak was. Met deze formalisering van een afspraak in het Collegeakkoord 2015-2019 hebben Provinciale Staten in september 2015 ingestemd. Toch bleek een half jaar later dat het college en Provinciale Staten zich niet meer gebonden achtten aan dit besluit, voor zover het de gemeente Haren betrof. Het werd zelfs niet vermeld in het herindelingsadvies GHTB en zo bewust verzwegen voor de regering en het parlement. De burgers van Haren hebben er recht op dat zij eindelijk van het provinciaal bestuur de waarheid hierover te horen krijgen.

Tevens hebben zij, evenals hun vertegenwoordigers in provinciale staten, recht op de waarheid over:

- (1) de reden(en) waarom, tegen de wil van een ruime meerderheid van de bevolking en de gemeenteraad, de gemeente Haren bij de gemeente Groningen moest worden gevoegd, en over de afspraken die hierover binnen het provinciehuis en met de minister van BZK in de periode 2012-2017 waren gemaakt;
- (2) de rol van de toenmalige commissaris van de Koning, M. van den Berg, en de toenmalige burgemeester van Groningen, P. den Oudsten, bij de totstandkoming van het collegebesluit d.d. 30 maart 2016 tot toepassing van artikel 8, eerste lid, Wet arhi met betrekking tot de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer;
- (3) de reden(en) waarom het collegebesluit d.d. 30 maart 2016 tot toepassing van artikel 8, eerste lid, Wet arhi met betrekking tot de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer in 2016 niet werd vermeld in de wekelijkse besluitenlijst van het college;
- (4) de reden(en) waarom GS tijdens het open overleg niet onderzoek hebben laten doen naar de financiële positie en het financiële perspectief van de gemeente Groningen vóór en na de beoogde herindeling;
- (5) de reden(en) waarom GS zich niet hebben gehouden aan wat gedeputeerde Brouns namens het college op 13 april 2016 had gezegd tegen de Statencommissie Bestuur en Financiën: artikel 8, eerste

lid, Wet arhi was toegepast om de gemeente Haren in de gelegenheid te stellen om een parallel aan open overleg met Groningen en Ten Boer, een verbeterplan te maken, teneinde in het belang van haar inwoners een weloverwogen keuze te kunnen maken tussen herindeling en zelfstandig blijven; iets wat overigens ook nodig was volgens het landelijke Beleidskader gemeentelijke herindeling (2013) en het provinciale herindelingsbeleid;

- (6) het door GS gebruiken van de conclusies van het Toetsingsrapport Aanpak Beterr Haren (B&A, 10 juni 2016), dat betrekking had op het ontwerp van het verbeterplan *Beterr Haren*, als onderbouwing van hun afwijzing van het door de raad van Haren op 15 juni 2016, na ingrijpende amendering, vastgestelde verbeterplan; dit terwijl het GS bekend moet zijn geweest dat de conclusies van het Toetsingsrapport achterhaald waren door het raadsbesluit en derhalve vanuit een oogpunt van *behoorlijk* en *integer* bestuur nooit hadden mogen dienen als argument om Haren te dwingen tot samenvoeging met Groningen en Ten Boer;
- (7) waarom de voorzitter van het college niet heeft verhinderd dat gedeputeerde Brouns meermalen bewust onwaarheden vertelde over de financiële positie en bestuurskracht van de gemeente Haren en burgers en leden van het gemeentebestuur van Haren herhaaldelijk schoffeerde;
- (8) de reden(en) waarom het positieve oordeel van prof. dr. M. Allers/COELO over de in het verbeterplan *Beterr Haren* gekozen oplossingen voor het in diverse rapporten geconstateerde financiële probleem van Haren GS geen aanleiding heeft gegeven gehoor te geven aan de oproep van de raad van Haren aan het college d.d. 5 september 2016 alsnog af te zien van herindeling van de gemeente Haren;
- (9) de juistheid en volledigheid van de door het college in 2016-2018 in het kader van het herindelingsproces verstrekte informatie aan provinciale staten over de financiële positie en het financiële perspectief van de gemeente Haren (in relatie tot het herindelingsproces);
- (10) de juistheid en volledigheid van de door het college in 2016 en 2017 in het kader van het herindelingsproces verstrekte informatie aan provinciale staten over de financiële positie en het financiële perspectief van de gemeente Groningen vóór en na de herindeling;
- (11) de reden(en) waarom de gemeente Haren voor de begrotingsjaren 2017 en 2018 door het college onder (regulier) preventief toezicht is gesteld, hoewel haar begrotingen voor de jaren 2017 en 2018 sluitend waren, terwijl de gemeente Groningen voor het begrotingsjaar 2017 niet onder preventief toezicht werd gesteld, hoewel haar begroting voor het jaar 2017 niet sluitend was; hoe is dit laatste te verenigen met de plicht van de provincie om de burgers van de gemeenten Haren en Ten Boer te beschermen tegen financiële risico's en onverantwoorde uitgaven van de gemeente Groningen?
- (12) het aandeel dat het provinciaal bestuur (bestuurlijk en ambtelijk) heeft gehad in de informatieverstrekking door de minister van BZK aan het parlement, met inbegrip van de beantwoording van schriftelijke en mondelinge vragen vanuit de Tweede Kamer en de Eerste Kamer;
- (13) de reden(en) waarom het college niet zodanige afspraken heeft gemaakt met het gemeentebestuur van Groningen dat zou worden verzekerd dat de inwoners en ondernemers van de voormalige gemeente Haren in de periode 2019-2023 per saldo met minder lasten zouden worden geconfronteerd dan voor deze periode was voorzien in het verbeterplan *Beterr Haren*;
- (14) de reden(en) waarom het college niet zodanige afspraken heeft gemaakt met het gemeentebestuur van Groningen dat zou zijn verzekerd dat vanaf 1 januari 2019 jegens de burgers van de voormalige gemeente Haren serieus werk werd gemaakt van burgerkracht, sociale cohesie en maatwerk, zoals het in zijn brief d.d. 28 juni 2016 aan de burgers van Haren in het vooruitzicht had gesteld;
- (15) de redenen waarom het college niet zodanige afspraken heeft gemaakt met het gemeentebestuur van Groningen dat vanaf 1 januari 2019 jegens de burgers van de voormalige gemeente Haren serieus werk zou worden gemaakt van herstel van de als gevolg van het herindelingsproces verstoorde verhoudingen.

Verzoek

Derhalve verzoekt het Burgercomité Haren namens de burgers van de voormalige gemeente Haren de leden van Provinciale staten om, met gebruikmaking van de hiertoe ter beschikking staande bevoegdheden en middelen, te bevorderen dat het college vóór 1 september a.s.:

1. het gemeentebestuur van Groningen laat weten dat de *Bestuursovereenkomst herindeling gemeenten Groningen-Ten Boer-Haren*, waaronder de ten behoeve van de burgers van de voormalige gemeente Haren gemaakte afspraken, volledig en onverkort dient te worden nagekomen;
2. Provinciale Staten en de burgers van de dorpen Haren, Glimmen, Onnen en Noordlaren naar waarheid toelicht waarom het college hen niet op gelijke wijze heeft behandeld als de burgers van de gemeenten Pekela, Stadskanaal en Veendam, door in strijd met zijn besluit d.d. 1 september 2015, waarin het zich ertoe had verplicht niet eigenstandig toepassing te geven aan zijn bevoegdheid ex artikel 8 Wet arhi, als daarvoor bij een gemeente geen draagvlak is, de gemeente Haren te dwingen tot een samenvoeging waartegen de burgers en de gemeenteraad zich in ruime meerderheid hadden uitgesproken;
3. Provinciale Staten een juist en volledig antwoord geeft op de hierboven vermelde vragen (1) t/m (15);
4. Provinciale Staten een onderbouwde reactie geeft op de lastenverzwaringen voor de burgers van Haren ten gevolge van de herindeling in relatie tot de uitspraak van minister Ollongren tijdens de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel GHTB in de Tweede Kamer (17 april 2018) dat de inwoners van een op te heffen gemeente er recht op hebben dat zij terechtkomen bij een gemeente waar de financiën op orde zijn;
5. Provinciale Staten en de burgers van de dorpen Haren, Glimmen, Onnen en Noordlaren laat weten of het college het door vice-premier De Jonge op 16 oktober 2020 verwoorde standpunt van het kabinet-Rutte III onderschrijft:

"Daar waar het misgaat moet de overheid herstellen wat er is misgegaan, goed maken wat er verkeerd is gegaan. Dat is wat de overheid moet doen. Dat je altijd goed moet zoeken naar de rol die de overheid moet spelen. Die is beschermend naar de mensen en naast mensen staan en niet tegenover mensen komen te staan. Waar dat is gebeurd, moet je zorgen dat het wordt rechtgezet. Maar in zijn algemeenheid denk ik dat we wel moeten onderstrepen dat in Nederland gelukkig het vertrouwen in de overheid groot is, dat dat eigenlijk grosso modo ook terecht is en dat we dat ook moeten zien vast te houden. Vertrouwen in onze instituties is één van de basisbeginselen van onze democratie." Vicepremier Hugo de Jonge (vervanger van Mark Rutte), in gesprek met Wilma Borgman op 16 oktober 2020 in *Met het oog op morgen*, NPO radio 1.
<https://www.nporadio1.nl/nos-met-het-oog-op-morgen/onderwerpen/66519-2020-10-16-gesprek-met-vice-premier-hugo-de-jonge>

6. Provinciale Staten laat weten of het college inziet dat de provincie na 2015 als almachtige overheid tegenover de burgers van de gemeente Haren en hun vertegenwoordigers in de gemeenteraad is gaan staan en het niet zo nauw heeft genomen met de waarheid en de spelregels voor herindeling, met inbegrip van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, terwijl de *checks and balances* (tegenmacht) niet naar behoren functioneerden.

In afwachting van uw reactie,

Met vriendelijke groet,

Het bestuur van de Stichting Burgercomité Haren,

